

[Udenrigsministeren]

år ønsket, at der skulle ske en liberalisering i Sovjetunionen og i de østeuropæiske lande. Vi har ønsket, at den trussel, som de udgjorde mod vores del af verden, blev mindsket.

Det, vi har ønsket så længe, er nu ved at ske. Det skaber selvfølgelig mange muligheder, som Danmark og de andre vestlige lande må udnytte, men der er ingen tvivl om, at udviklingen kan indebære mere betænkelige momenter, som vi også må være forberedte på.

Mens vi i Vesteuropa i de seneste år har set fornyet kraft i bestræbelserne for øget integration og samarbejde, ser vi samtidig et opbrud i Østeuropa, og det er åbenbart, at udtrykket »Østblokken« nu hører fortiden til.

Med udviklingen i Sovjetunionen under Gorbatsjov er vi vidne til et omfattende forsøg på at få samfundet til at fungere bedre. Mens det nok er at gå for vidt at sige, at der er tale om et opgør dér med den marxistiske filosofi, er der i hvert fald tale om et opgør med den måde, hvorpå marxismen hidtil er blevet udmøntet i samfundets indretning.

Det første opgør med Stalintiden fandt sted under Khrusjtjov. Under Gorbatsjov har vi set en klar afstandtagen fra fortidens metoder, og vi har set det hidtil mest omfattende forsøg i Sovjetstatens historie på at reformere samfundet, på at give befolkningen større frihed og flere valgmuligheder.

Det er en enorm opgave, den sovjetiske ledelse med Gorbatsjov i spidsen har sat sig selv. Efter årtier med økonomisk stagnation og politisk vanetænkning stræber man nu efter at give den enkelte borger større udfoldelsesmuligheder, især med henblik på at skabe økonomisk vækst. Gorbatsjov har fremlagt imponerende forslag, men det tager sin tid at få dem omsat i praksis. Det har de sidste 4 år tydeligt vist.

Hidtil er det ikke lykkedes for Gorbatsjov at få vendt den økonomiske udvikling. Man kan sige tværtimod. Ifølge Sovjetunionens egne oplysninger er situationen faktisk værre nu, end dengang Gorbatsjov kom til magten. Der er med andre ord tale om en meget langvarig omstillingsproces.

Befolkningen har jo i årtier været vant til, at direktiverne kom ovenfra, og at den enkelte borger som oftest fik ubehagelige problemer, hvis man udviste initiativ og idérigdom. Det er klart, at det er en kolossal opgave at få denne tænkemåde ændret.

Samtidig hober der sig andre store problemer op. Der har været omfattende strejker og voksende kriminalitet. Og vi ser nationale bevægelser skyde op som paddehatte i snart sagt enhver region. Det sker i Baltikum, det sker i Kaukasus, det sker i Moldavien, det sker i Centralasien. Og senest har vi set, at en folkefront er blevet dannet hos det største mindretal overhovedet i Sovjetunionen, nemlig ukrainerne.

Gorbatsjov har hidtil vist sig meget behædig til at håndtere de omfattende problemer på en sådan måde, at de ikke kommer fuldstændig ud af kontrol. Og i Vesten må vi håbe, at reformprocessen kan fortsætte uden overreaktioner og tilbageslag.

Der er for regeringen ingen tvivl om, at en rolig, systematisk og vedvarende udvikling af perestrojka og glasnost ikke alene er i det sovjetiske folks interesse, men også i vores.

Udenrigspolitisk har Gorbatsjov i den tid, hvor han har været Sovjetunionens leder, fremsat en lang række forslag om våbenkontrol og nedrustning og om øget samarbejde mellem Øst og Vest. Han har naturligvis gjort det, fordi det er i Sovjetunionens udenrigspolitiske og vel også i hans egen indenrigspolitiske interesse. Men uanset motiverne er det væsentligt at fastholde, at denne politik har bidraget til en mærkbar forbedring i forholdet mellem supermagterne og derfor også mellem Øst og Vest i almindelighed.

Det er Sovjetunionen, der er gået i spidsen med reformer, men Polen og Ungarn er fulgt efter og har overhalet foregangslandet. Ved indgangen til dette årti var vi vidne til en tragisk udvikling i Polen med indførelse af krigsretstilstand og ulovliggørelse af den frie fagbevægelse Solidaritet. Men ved udgangen af årtiet er vi omvendt vidne til en glædelig udvikling.

På baggrund af en stadig mere forværret økonomisk situation besluttede det regerende kommunistiske parti i foråret at gå ind i rundbordssamtaler med Solidaritet, og resultatet blev en ophævelse af forbudet imod den frie fagforening og gennemførelsen af de første delvis frie parlamentsvalg i Østeuropa i de sidste 40 år.

Endnu mere forbløffende var den efterfølgende regeringsdannelse, hvor premierministerposten blev overtaget af et medlem af Solidaritet i spidsen for en koalitionsregering. Men den nye polske regering og det polske samfund